

A római Sant'Ivo alla Sapienza

Krutsay Miklós dr.

Róma történelmi városközpontjában, a Corso del Rinascimento, 40 alatt áll a Palazzo di Sapienza, a hajdani Sapienza egyetem épülete. A kapun benézve, szemben, a loggiás udvar homorú homlokzattal lezárt végén láthatjuk a jogászok francia védőszentjéről, a bretagnei Saint Ives-ről (1253–1303) nevezett Szent Ivó (olaszul Sant'Ivo) templom kupoláját. Maga a templom, külön homlokzat nélkül, egybeolvad palota szomszédos szárnyaival (1. kép).

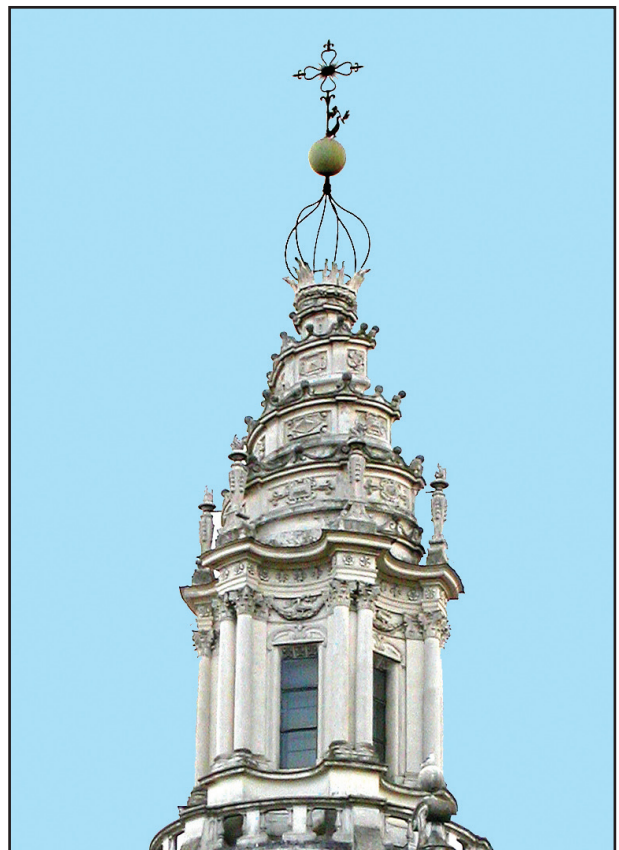
A római egyetemet 1303-ban VIII. Bonifác alapította, valószínűleg a mai Palazzo della Sapienza helyén. Az egyetemi istentiszteleteket sokáig a közeli Sant'Eustachio-ban tartották. A Sapienza új palotájának építésére 1562-ben pályázatot írtak ki, de a megvalósítás elhúzódott. 1577-ben Giacomo della Porta is bekapcsolódott a tervezésbe. (1582-ben XIII. Gergely a jezsuiták római főiskoláját, a Collegio Romano-t egyetemi ragra emelte, és így már két egyeteme volt a városnak.) Della Porta 1583-ban nagy famodellt készített, majd ennek mintájára, a templom kivételével felépítette a palotát. A templomot, hagyományos kupolával ellátva, az udvar végét lezáró, félkörös

exedrába tervezte. 1632-ben a Sapienza építésze Francesco Borromini (1599–1667) lett, aki a tervnek megfelelő helyen, 1642-ben megkezdte a templom építését. 1655-ben a templom külső munkálatai befejeződtek. 1660-ban szentelték fel Szt. Ivo, Szt. Pantaleon, Szt. Katalin és Szt. Lukács (a jogtudomány, az orvostudomány, a filozófia és a képzőművészet védőszentjei) tiszteletére. 1935-ben az egyetem új épületekbe költözött, a Sapienza palotája pedig azóta az Állami Levéltárnak ad otthont.

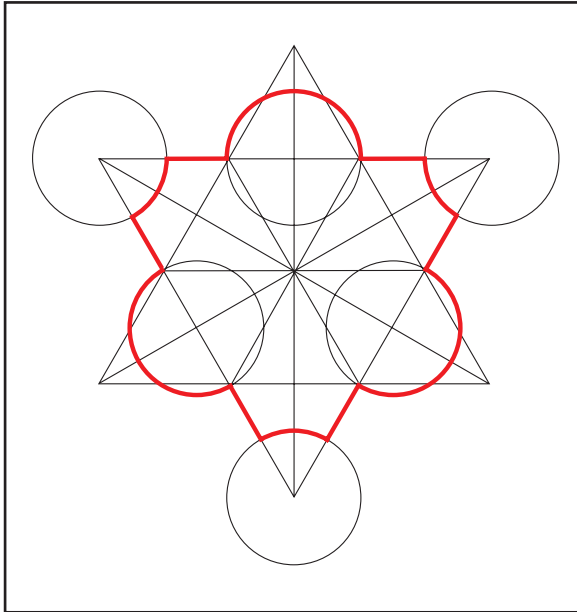
A templom Borromini főművének és egyúttal a barokk kor és az egyetemes művészettörténet egyik kimagasló alkotásának tekinthető, amelynek megtervezésekor a művész képzelőereje szabadon szárnyalhatott. A mozgalmasság térhatás érdekében itt is alkalmazta az egymás mellett váltakozó, szinte hullámzó homorú és domború falfelületeket, amelyek az általa később épített S. Andrea delle Fratte kupoladobján szemléltethetők talán a legjobban. Az épület homlokzata nem mutatja, hogy mögötte templom rejtőzik, erre csak a lanterna sisakjának tetején álló kereszt utal. A csúcsos sisak – az épület legkülönö-

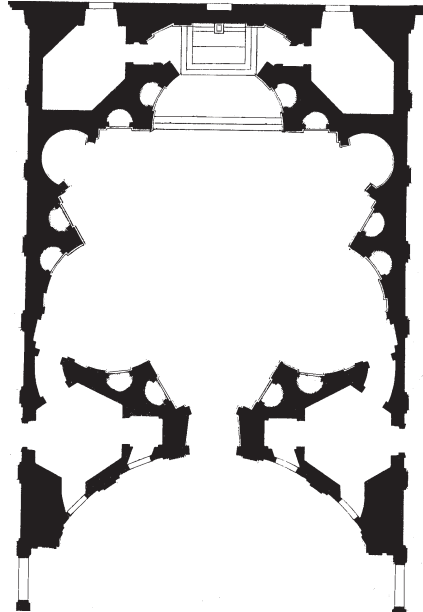
1. kép. A Sapienza udvara a Sant'Ivo-val

2. kép. A Sant'Ivo lanterna

3. kép. A Sant'Ivo alaprajzának szerkesztése

4. kép. A Sant'Ivo alaprajza

sebb eleme – csigaházhoz hasonlóan spirális (2. kép). A kupolahéj nagyrészt a kupoladobba süllyesztett. A díszítőelemek között felfedezhetjük a *Chigi VII. Sándor* pápa címerében szereplő, hat dombon álló, nyolcágú csillagot és *Pamphili X. Ince* családjának címerálatát, a csőrében leveles ágat tartó galambot.

A centrális alaprajzú templom, 22 m átmérőjű belső térének kialakításakor a művész kevésbé vette figyelembe a liturgikus szempontokat. A szentély alig különül el a hajótól, és csupán az egyetlen oltár jelzi, hogy templom-

nek hátoldala váltakozva félkör alakban homorított, illetve 1/6 körívben elődomborodó (3. és 4. kép). A kupola a fülkék felett konkáv gerezdekből, ezek között pedig erősen kiugró, éles szélű bordákból áll (5. kép). Feltételezik, hogy a hatszögű (méhsejt) alaprajz *Barberini VIII. Orbán* címerében szereplő méhekre utal. (A római művészek gyakran feltüntették alkotásaikon az uralkodó pápa nevét vagy címerének elemeit.)

A Sapienza bal oldalán nyílik a Via degli Staderari (A mérlegkészítők utcája). Ennek elején jobbról, a

ban vagyunk. (A *Pietro da Cortona* által festett oltárkép Szent Ivót, a szegények ügyvédjét ábrázolja.) Nincsenek freskók, szobrok (bár készült 12 szoborfülke az apostolszobrok számára). A templom színezése visszafogott, túlnyomóan fehér, kevés aranyozással.

Az épület bonyolult alaprajza hatágú csillagból szerkeszthető meg. A csillag ágainak helyén falfülkék vannak, amelyek-

5. kép. A Sant'Ivo kupolája, belülről

6. kép. A Könyvek Kútja

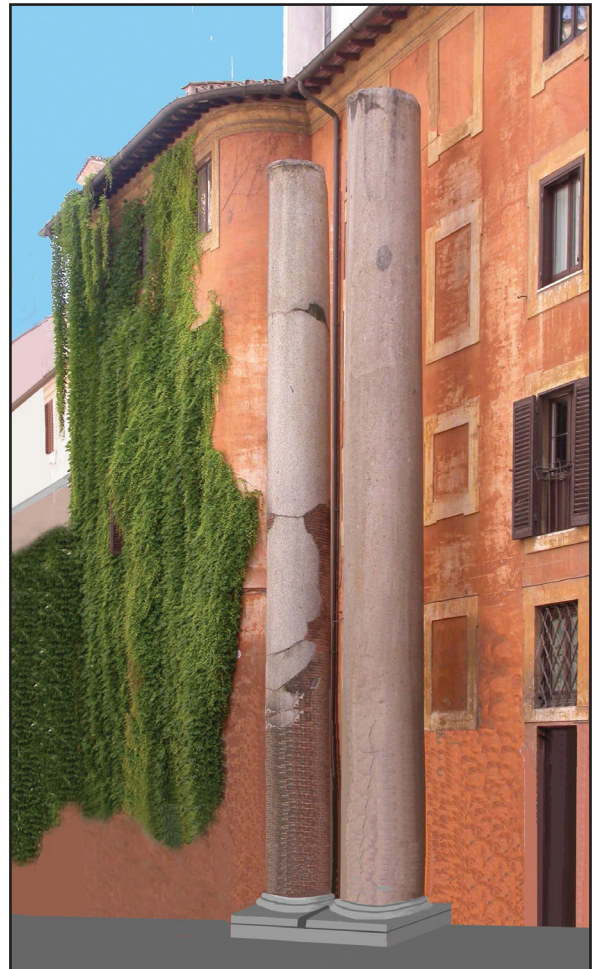
Sapienza falán újkori falikutat találunk (Fontana dei Libri, *P. Lombardi*, 1927, 6. kép.) A víz könyvek közül csordogál a lefolyóba. A kutat egy szarvasfej is díszíti. A könyvek az egyetemre utalnak, a szarvasfej a városnegyed (Rione VIII., Sant'Eustachio) címeréből való. Az utca kiszélesedésében egyiptomi vörös gránitból készült, kúttá alakított, hatalmas tálat látunk (átmérője 5,3 m, súlya 25 t), amelyet Nero közfürdőjének romjai közül ástak ki (7. kép). Tovább haladva balról találjuk a VIII. sz.-ból származó, barokkosított Sant'Eustachio templomot, XII. sz.-beli harangtoronnyal, timpanonján keresztet hordozó szarvasfejjel (ez Szt. Euszták attribútuma). A homlokzaton jobbról árvíztabla 1495-ből. Előtte a téren *Tizio da Spoleto* pápai kamarás kis palotája, falán *F. Zuccari* freskóival (XVI. sz., 8. kép). A templom jobb oldalán, a Via di S. Eustachióban felállított két, nagy gránitoszlop is Nero fürdőjéből való (9. kép). Innen, a Via della Palombella (Vadgalamb utca) végén már láthatjuk a Pantheont.

7. kép. Gránit-tál a Via degli Staderariban

8. kép. Tizio da Spoleto palotája

9. kép. Nero fürdőjének oszlopai